

Nález kruštíku uherského (*Epipactis tallosii*) na Opavsku

Discovery of *Epipactis tallosii* in the Opava region

PETR BATOUŠEK

U Trojáku 4644, CZ-760 05 Zlín; e-mail: petr.batousek@centrum.cz

Abstract: A find of *Epipactis tallosii* is reported from the Opava region, Silesia. It is the first locality of this species for the Opavská pahorkatina phytogeographic region and Silesia as a whole. This find also extends the range of the species 54 km in northern direction.

Keywords: Czech Republic, new locality, *Orchidaceae*, Silesia

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Batoušek 2010, Danihelka et al. 2012

Úvod

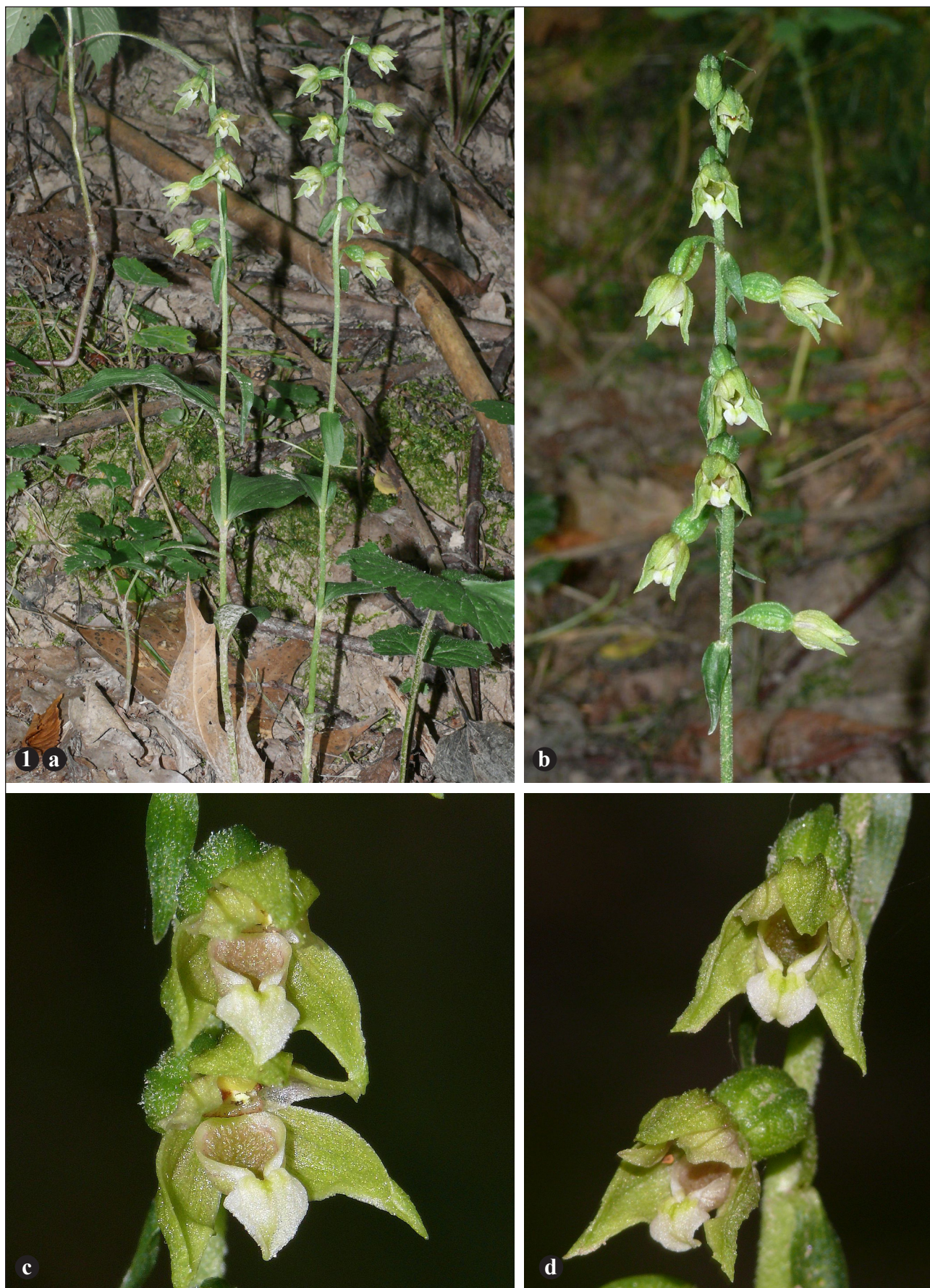
Dne 26. července 2016 jsem podnikl sólovou exkurzi do okolí Opavy. Podnětem pro cestu do mně vzdáleného Opavska byl nález fotografie na internetu od autora J. Zimoly, která pod jménem *Epipactis albensis* zobrazovala *Epipactis tallosii* u Raduně (Zimola 2014). Považoval jsem za nutné ověřit výskyt tohoto druhu přímo na lokalitě, neboť by se jednalo o mimořádný nález.

Rozšíření *Epipactis tallosii* v České republice

Areál druhu *Epipactis tallosii* v České republice byl až doposud nevelký. Jeho těžiště lze vymezit obcemi Veselí nad Moravou a Přečkovice, ve fytochorionech 18b Dolnomoravský úval, 19 Bílé Karpaty stepní a 78 Bílé Karpaty lesní. Izolované lokality se nacházejí v Bučovické pahorkatině u Nesovic, v Hornomoravském úvalu u Chropyně a v Moravské bráně vlastní u Oseka nad Bečvou. Výskyt na Břeclavsku je velmi pravděpodobný. Až doposud byla představa o rozšíření taková, že se *E. tallosii* vyskytuje nejseverněji při řece Bečvě mezi Přerovem a Lipníkem nad Bečvou s možností šíření tohoto druhu až do Litovelského Pomoraví (Batoušek & Hradílek 2011). K mé velké radosti jsem výskyt *E. tallosii* na Opavsku v počtu cca 80 rostlin potvrdil. Tím se hranice areálu rozšíření druhu posunula o 54 km severním směrem.

Metodika

Lokality jsou řazeny do fytochorionů (Skalický 1988) a čtvrtin základních polí středoevropského síťového mapování (Slavík 1971), zápis souřadnic je v systému WGS-84, herbářové zkratky jsou uvedeny v mezinárodních akronymech (Thiers s. a.).

Obr. 1. Kruštík uherský (*Epipactis tallosii*): (a) celá rostlina, (b) detail klasu, (c–d) detail květů; Raduň, 26. VII. 2016. – Foto P. Batoušek

Navštívené lokality kruštíků na Opavsku

Lokalita *Epipactis tallosii* se nachází v katastrálním území obce Raduň na jižním břehu nejsevernějšího z Raduňských rybníků v lipo-jasanovém a osikovém porostu. V bylinném patře rostou druhy *Geum urbanum*, *Glechoma hederacea*, *Hedera helix*, *Impatiens parviflora*, *Lysimachia nummularia*, *Ranunculus repens*, *Torilis japonica*, *Urtica dioica* a *Veronica chamaedrys*. Naleziště je ohraničeno z jedné strany výslunným břehem rybníka a z druhé strany hustou monocenózou *Hedera helix*.

V širokém okolí Raduně se nachází několik lokalit *E. albensis*. Některé jsem navštívil s nadějí, že snad by se i zde mohl druh *E. tallosii* vyskytovat. První zastávka byla v přírodní rezervaci Koutské a Zábřežské louky na východním břehu rybníka u Zábřehu, kde jsem nenalezl žádný druh kruštíku. Břehový porost je velmi prosvětlený, hustě zarostlý vysokými bylinami a místy s vysokou vrstvou spadaného listí a větví, jde tedy o biotop pro kruštíky zcela nevyhovující.

Druhá lokalita v této rezervaci leží západním směrem od předešlé na jižním okraji lesa Olšina. Pod linií topolů v porostu *Carex brizoides* jsem našel 16 rostlin *E. albensis*. Další dva exempláře rostly cca 50 m od okraje lesa, kde je porost stromů značně prosvětlený a má bohaté bylinné patro.

Moje cesta vedla dál přes přírodní rezervaci Hněvošický háj do blízkého pohraničního lesa u polských Rozumic, ve kterém M. Sedláčková v roce 1999 sbírala *E. albensis* (doklad uložen v NJM). V obou lesích, jak na české, tak i na polské straně hranice, jsou vhodné podmínky pro růst kruštíků, avšak žádný se mi nepodařilo nalézt.

Epipactis tallosii

74b. Opavská pahorkatina, 6073d, Raduň (distr. Opava): v lesním porostu mezi jižním břehem nejsevernějšího z Raduňských rybníků a porostem břechťanu 1,1 km SSZ od kostela, 49°54'04,8"N, 17°56'06,9"E, 260 m n. m., cca 40 ex. (2014 foto J. Zimola ut *E. albensis*, Zimola 2014, det. P. Batoušek); cca 80 ex. (26. VII. 2016 leg. P. Batoušek, BRNM).

Epipactis albensis

74b. Opavská pahorkatina, 6074c, Dolní Benešov – Zábřeh (distr. Opava): pod topoly na jižním okraji lesa Olšina v porostu *Carex brizoides* 1 km ZJZ od kostela v Zábřehu, 49°55'07,7"N, 18°03'55,7"E, 230 m n. m., 12 ex. (Pečinka & Špačková 2004); 18 ex. (26. VII. 2016 leg. P. Batoušek, BRNM).

Nepotvrzené lokality výskytu *E. albensis*:

74b. Opavská pahorkatina, 6074c, Dolní Benešov – Zábřeh (distr. Opava): v porostu stromových vrb na V břehu rybníka cca 300 m JZ od kostela v Zábřehu, 230 m n. m. (Pečinka & Špačková 2004).

Polsko, 5973d, Rozumice (powiat Głubczycki): luh erozní rýhy v pohraničním lese JV od obce, 280 m n. m. (13. VIII. 1999 leg. M. Sedláčková, NJM).

Závěr

V červenci 2016 jsem během cílené exkurze na Opavsku potvrdil výskyt *Epipactis tallosii* u Raduně, čímž se posunula severní hranice areálu rozšíření druhu. Vzhledem k nálezům *E. tallosii* v relativní blízkosti česko-polské státní hranice, lze výskyt tohoto druhu předpokládat i na území Polska, odkud doposud nebyl udáváný (cf. Euro+Med Plantbase 2016).

Použité zdroje

- Batoušek P. (2010): *Epipactis* Zinn – kruštík. – In: Chrtek J. jun., Kaplan Z. & Štěpánková J. [eds], Květena České republiky 8: 439–464, Academia, Praha.
- Batoušek P. & Hradílek Z. (2011): *Epipactis tallosii* Molnár & Robatsch. – In: Hadinec J. & Lustyk P. [eds], *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae*. IX., Zprávy České botanické společnosti 46: 93.
- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – *Preslia* 84: 647–811.
- Euro+Med Plantbase (2016): *Epipactis tallosii* [online]. – URL: <http://ww2.bgbm.org/EuroPlusMed/PTaxonDetail.asp?NameId=5770&PTRefK=8000000> (navštíveno 25. 10. 2016).
- Pečinka A. & Špačková P. (2004): Příspěvek k rozšíření ohrožených a vzácných rostlin v nivě Opavy mezi Kravařemi a Zábřehem ve Slezsku. – Zprávy České botanické společnosti 39: 237–248.
- Skalický V. (1988): Regionálně fyto geografické členění. – In: Hejný S. & Slavík B. [eds], Květena České socialistické republiky 1: 103–121, Academia, Praha.
- Slavík B. (1971): Metodika síťového mapování ve vztahu k připravovanému fyto geografickému atlasu ČSR. – Zprávy Československé botanické společnosti 6: 55–62.
- Thiers B. (s. a., průběžně aktualizováno): Index Herbariorum: A global directory of public herbaria and associated staff. New York Botanical Garden's Virtual Herbarium [online]. – URL: <http://sweetgum.nybg.org/ih/> (navštíveno 12. 10. 2016).
- Zimola J. (2014): Kruštík polabský *Epipactis albensis* a jeho výskyt na Opavsku. – Opavský přírodovědný zpravodaj, červenec 2014 [online]. – URL: <http://www.natura-opava.org/opavsko/zpravodaj/2.html> (navštíveno 5. 5. 2016).